

Першы купалавец

Яркую старонку ў гісторыю беларускай тэатральнай культуры ўпісаў адзін з самых адметных дзеячаў прафесійнага нацыянальнага сцэнічнага мастацтва выдатны рэжысёр Фларыян Ждановіч, з дня нараджэння якога нядаўна споўнілася 140 гадоў.

Нарадзіўся ён у Мінску, вучыўся ў Мінскім рэальным вучылішчы. Захапіўшыся тэатрам, паступіў у драматычную школу ў Варшаве. Некаторы час працаваў акцёрам у Мінску ў польскай трупі (пры спартыўным таварыстве «Сокал»). 6 студзеня 1907 года пасля заканчэння спектакля выступіў з публічнай дэкламацыяй вершаў Я. Купалы і Я. Коласа. Яго звольнілі, аднак працягваў сваю справу і разам з сябрамі падрыхтаваў і правёў вечарыну «Беларускі кірмаш», дзе гучалі вершы і песні на беларускай мове.

Летам 1907-га арганізаваў драматычны гурток, удзельнікамі якога была пастаўлена п'еса М. Крапіўніцкага «Парэвізіі». Спектакль адбыўся ў в. Старое Сяло Мінскага павета. У канцы чэрвеня 1911-га ў Мінску выступала Першая беларуская трупа І. Буйніцкага. Пасля сустрэчы Фларыяна Ждановіча з яе кіраўніком вырашылі арганізаваць новы драматычны калектыў у Мінску. Падрыхтоўку рэпертуару даручылі Ф. Ждановічу. Ён зрабіў інсцэніроўкі твораў Э. Ажэшкі «Хам» і «У зімовы вечар» (ставілася пад назвай «Рысь»). Аснову калектыву склалі найлепшыя ўдзельнікі яго драматычнага гуртка



Фота з сайта bis.nlb.by

Фларыян Ждановіч.

і трупы І. Буйніцкага. Летам 1913 года ўдзельнікі трупы пачалі рэпэціраваць п'есу Я. Купалы «Паўлінка». Прэм'ера спектакля адбылася 15 жніўня 1913-га ў мястэчку Радашковічы. Паказ меў поспех, на ім прысутнічаў аўтар п'есы.

Адразу пасля вяртання ў Мінск артысты правялі сход, на якім кіраўніком трупы выбралі Ф. Ждановіча. Ён пачаў актыўную дзейнасць, аднак у хуткім часе пакінуў Беларусь. Працаваў у Ялце ў рускім тэатры. У жніўні

1914 года быў прызваны ў армію. У Мінск вярнуўся ў пачатку красавіка 1917-га. Сабраў артыстаў, якія пачыналі з ім працаваць у 1913-м, запрасіў новых выканаўцаў. 23 красавіка ў памяшканні Мінскага гарадскога тэатра былі паказаны пастаноўкі «Паўлінка» і «Рысь». Затым прайшлі спектаклі ў клубе «Беларуская хатка»: 27 красавіка сыгралі «Сягонняшнія і даўнейшыя» К. Буйло, 28 красавіка — «Пашыліся ў дурні» М. Крапіўніцкага. У маі Ф. Ждановіч быў выбраны мастацкім кіраўніком і рэжысёрам Першага таварыства беларускай драмы і камедыі, у якое ўвайшлі ўдзельнікі драматычных гурткоў, хор (кіраўнік У. Тэраўскі), танцавальная група (кіраўнік Ч. Родзевіч) і аркестр народных інструментаў (кіраўнік Д. Захар). Значнай падзеяй стала пастаноўка п'есы Я. Купалы «Раскіданае гняздо» (адбылася 10 ліпеня). Як рэжысёр Ф. Ждановіч абапіраўся на практыку папярэднікаў (асабліва І. Буйніцкага) і традыцыі беларускага народнага тэатра, імкнуўся да жыццёвай дакладнасці і праўдзівасці, шырока выкарыстоўваў у пастаноўках народную музыку і спевы. Калектыву таварыства даводзілася працаваць у часы нямецкай і польскай акупацыі, грамадзянскай вайны. Аднак Ф. Ждановіч рабіў усё, каб захаваць яго: быў пашыраны рэпертуар, артысты ігралі спектаклі па творах К. Каганца, Я. Купалы, Я. Коласа, У. Галубка, К. Буйло, М. Чарота, шмат гастраліравалі па Беларусі. Пры іх удзеле быў створаны Беларускі савецкі тэатр (1918—1919) і Мінскае таварыства працаўнікоў

мастацтва (1919—1920). У 1920 годзе ў Мінску адкрыўся Беларускі дзяржаўны тэатр (БДТ-1), адным з арганізатараў і першым мастацкім кіраўніком якога стаў Ф. Ждановіч. У рэпертуар увайшлі найлепшыя спектаклі таварыства (некаторыя дапрацаваныя), створаны новыя.

Як рэжысёр Ф. Ждановіч абапіраўся на практыку папярэднікаў (асабліва І. Буйніцкага) і традыцыі беларускага народнага тэатра, імкнуўся да жыццёвай дакладнасці і праўдзівасці, шырока выкарыстоўваў у пастаноўках народную музыку і спевы.

У 1922-м пакінуў рэжысуру і пачаў выступаць як акцёр. Вылучаюцца такія сцэнічныя вобразы, як Быкоўскі, Сымон («Паўлінка», «Раскіданае гняздо» Я. Купалы), Пекляванаў («Браняпоезд 14-69» У. Іванова), Караваеў («Мяцеж» Д. Фурманова і С. Паліванава), Рычард Даджэн («Вучань д'ябла» Б. Шоу), цётка Чарля («Цётка з Бразіліі» Б. Томаса) і інш. У 1929 годзе выехаў у Сарагаў. Выкладаў у тэатральным вучылішчы, працаваў рэжысёрам і акцёрам у тэатрах Расіі.

Не стала Фларыяна Ждановіча 22 кастрычніка 1937 года.

Кацярына ВАРАНЬКО